

SCENARIUSZ DLA NAUCZYCIELA

Ponad chmurami O Tatrach i stylu zakopiańskim

CELE OGÓLNE

- Zapoznanie uczniów z historią Podhala.
- Przedstawienie rozwoju turystyki górskiej na przełomie XIX i XX wieku.
- Zwrócenie uwagi na wybrane polskie zabytki i muzea.

CELE SZCZEGÓŁOWE

Cele poznawcze

- Przedstawienie najważniejszych faktów z rozwojem turystyki w Zakopanem i okolicach.
- Omówienie wybranych zagadnień dotyczących stylu zakopiańskiego.
- Zapoznanie uczniów z następującymi pojęciami: Podhale, Karpaty, Tatry, gazda, baca, juhas, ciupaga, redyk, oscypek.

Cele kształtujące

- Doskonalenie umiejętności społecznych, w tym umiejętności współpracy w grupie oraz dyskusji.
- Rozwijanie umiejętności myślenia przyczynowo - skutkowego.
- Doskonalenie umiejętności pracy z tekstem i czytania ze zrozumieniem.

Cele wychowawcze

- Rozwijanie aktywności umysłowej.
- Rozwijanie zainteresowania historią i umacnianie poczucia związku przeszłości z teraźniejszością.

METODY PRACY

praca w grupie ♦ rozmowa nauczająca ♦ elementy wykładu ♦ praca ucznia pod kierunkiem nauczyciela
♦ praca z mapą i z tekstem ♦ praca w parach ♦ burza mózgów

NARZĘDZIA

komputer i rzutnik ♦ wydrukowane i pocięte zadania do lekcji w odpowiedniej liczbie ♦ tablica lub flipchart ♦ wydrukowane reprodukcje

PRZEBIEG LEKCJI

5 min

Rekapitulacja wtórna

- ♦ Powiedz uczniom, że dzisiejsza lekcja poświęcona będzie pewnemu wyjątkowemu zakątkowi południowej Polski. Wyświetl uczniom mapę **Tablica 1** a następnie poproś, aby odgadnęli o jakie miasto chodzi. Udzielaj wskazówek, naprowadzając uczniów na prawidłową odpowiedź (po każdej wskazówce jeden uczeń podaje propozycję odpowiedzi). Przykładowe wskazówki: miasto na południe od Krakowa, niezbyt duże itd. Odpowiedź prawidłowa: Zakopane.

35 min

Lekcja właściwa

- ♦ Opowiedz dzieciom o Tatrach, u podnóża których znajduje się Zakopane. Powiedz im, że są to najwyższe góry w Polsce. Wy tłumacz, że są one częścią większego łańcucha górskiego i poproś o rozwiązanie **Zadania 1**. Wspólnie sprawdźcie odpowiedzi.
- ♦ Przedstaw pokrótce historię tego regionu. Opowiedz, że do XIX wieku był to teren bardzo mało znany, odwiedzany głównie przez pasterzy, myśliwych, ewentualnie zbójnicy. Powiedz, że w XIX wieku zainteresowali się nim naukowcy, a następnie w ślad za nimi turyści. Poproś o rozwiązanie **Zadania 2**. Opowiedz o badaniach obu naukowców. Wspomnij o zielniku, w którym Tytus Chałubiński zebrał mchy tatrzańskie, oraz o Wrotach Chałubińskiego – przełęczy w Tatrach.
- ♦ Opowiedz uczniom o Muzeum Tatrzańskim, wspomnij, że jest ono imienia doktora Tytusa Chałubińskiego. Poproś uczniów o rozwiązanie **Zadania 3**. Porównajcie odpowiedzi.
- ♦ Pokaż uczniom obrazy **Tablica 2 i 3**, opowiedz ich o autorze – Walerym Eljaszu - Radzikowskim. Poproś uczniów, aby pracując w grupach, opisali krótko stroje górskich przewodników oraz turystów. Podsumuj obserwacje. Opowiedz o Klimku Bachledzie jako jednym z góralskich przewodników.
- ♦ Opowiedz uczniom o życiu górali, poproś o rozwiązanie **Zadania 4 i 5**. Opowiedz o życiu górali rozwijając tekst z zadania 5.
- ♦ Odtwórz **Film – materiał do lekcji**. Opowiedz o stylu zakopiańskim i poproś o wykonanie **Zadania 6**.

4 min

Rekapitulacja pierwotna

- ♦ Jako podsumowanie lekcji poproś uczniów o wykonanie **Zadania 7**. Sprawdźcie odpowiedzi.

1 min

Zadanie domowe

- ♦ Poproś uczniów, aby na następne zajęcia przygotowali informacje o „Panoramie Tatr”, czyli haśle z krzyżówki w **Zadaniu 7**.

Ponad chmurami. O Tatrach i stylu zakopiańskim

Tablica 2

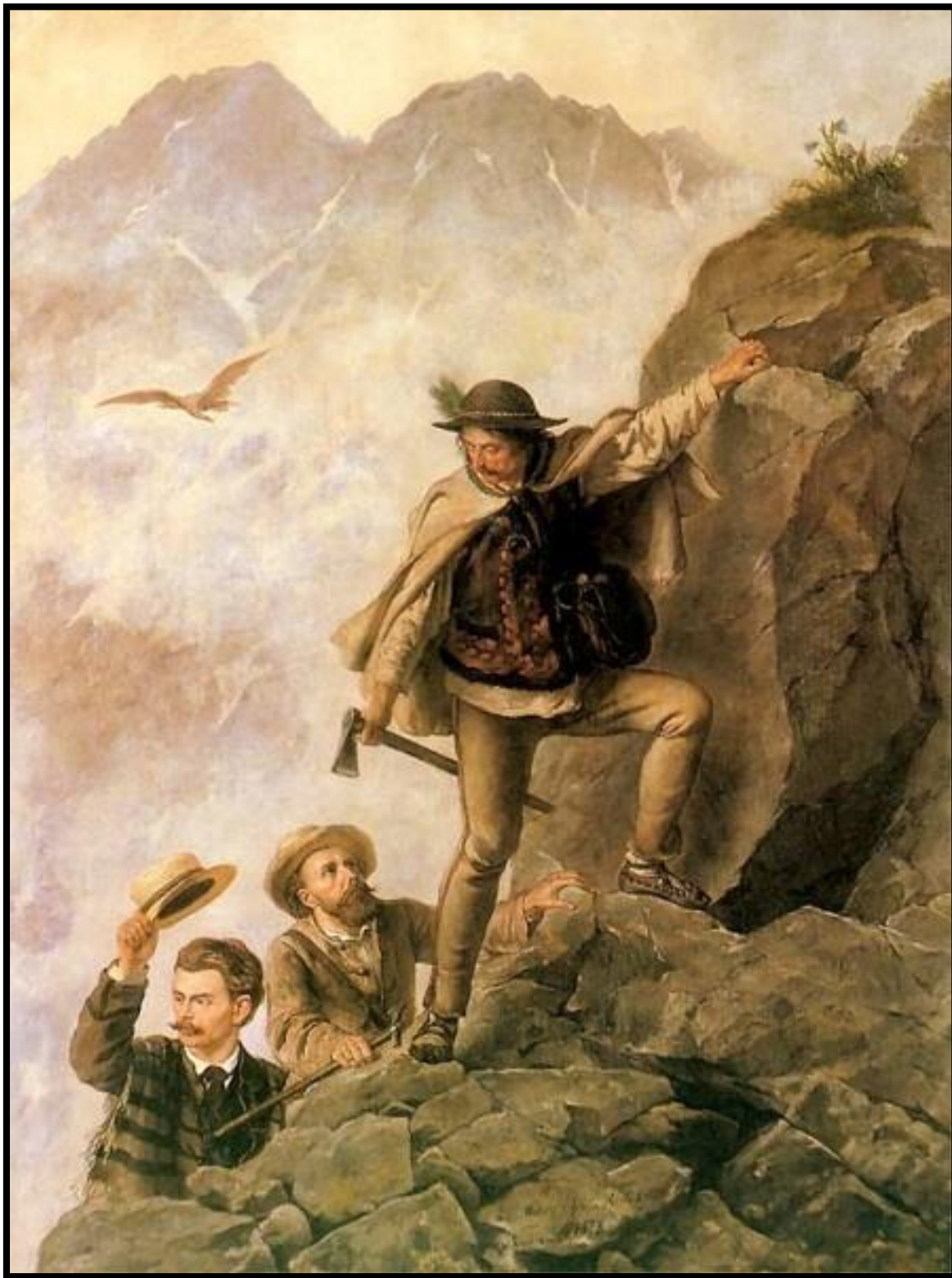
„Przy Morskim Oku”, W. Eljasz-Radzikowski, domena publiczna, Muzeum Tatrzańskie

Ponad chmurami. O Tatrach i stylu zakopiańskim

Scenariusz dla nauczyciela przygotowany przez Fundację Dzieciątę Uniwersytet Ciekawej Historii w ramach projektu „Historia: zobacz”
Więcej na: www.historadlapolonii.pl / www.duch.edu.pl

Tablica 3

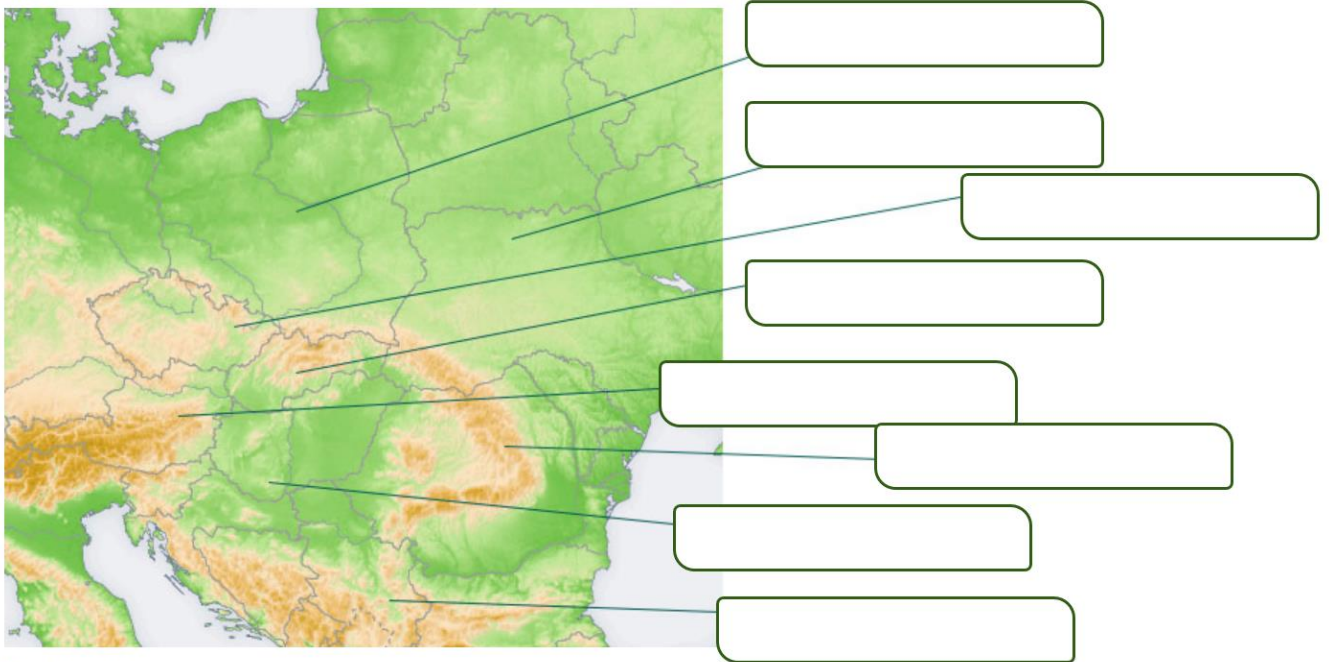

„Przewodnik i turyści w Tatrach”, W. Eljasz-Radzikowski, domena publiczna, Muzeum Narodowe w Krakowie
Ponad chmurami. O Tatrach i stylu zakopiańskim

Zadanie 1

Tatry są częścią większego łańcucha górskiego – Karpat. Przebiega on przez kilka państw, są one wypisane poniżej. Czy potrafisz podpisać je na mapie? Spróbuj to zrobić.

Rys. San Jose, CC-BY SA 3.0

POLSKA	RUMUNIA	SERBIA	AUSTRA
CZECHY	SŁOWACJA	WĘGRY	UKRAINA

Ponad chmurami. O Tatrach i stylu zakopiańskim

Zadanie 2

Aż do XIX wieku Tatry i Podhale były krainą dziką i nieznaną. Dopiero wówczas pojawili się tu przybysze z innych regionów. Przełomowa okazała się publikacja naukowa z 1815 roku, będąca jednocześnie dziennikiem z wyprawy w góry. Żeby dowiedzieć się jak nazywał się autor tego dzieła, rozwiąż rebus.

														
W	wysoki KI	KA	TEK = SZIC											

Ponad chmurami. O Tatrach i stylu zakopiańskim

Żeby dowiedzieć się jak się nazywał, rozwiąż rebus.

MA

[illegible]

Scenariusz dla nauczyciela przygotowany przez Fundację Dziecięcy Uniwersytet Ciekawej Historii w ramach projektu „Historia: zobacz”
Więcej na: www.historadlapolonii.pl / www.duch.edu.pl

Zadanie 3

Będąc w Zakopanem koniecznie trzeba odwiedzić Muzeum Tatrzańskie im. doktora Tytusa Chałubińskiego. Żeby dowiedzieć się nieco o Muzeum uzupełnij tekst.

Jest to jedno z najstarszych w Małopolsce. Działa od końca XIX wieku. Gromadzi mnóstwo różnorodnych Są to bogate roślin tatrzańskich, mchów oraz skał. Prezentowane są zwierzęta, które można spotkać na szlakach. Ekspozyty nie dotyczą tylko przyrody. Muzeum może się poszczycić bogatą kolekcją dzieł sztuki - obrazów, , grafiki, rzeźby a także ciekawym zbiorem fotografii. W Muzeum jest także dużo obiektów związanych z życiem miejscowej: przedmioty codziennego użytku, odzież, sztuka ludowa. Zwiedzając wystawy można się wiele dowiedzieć o

Niezwykle ciekawy jest budynek, w którym mieści się oddział Muzeum - Muzeum Stylu - Willa "Koliba". Styl zakopiański obowiązywał na przełomie XIX i XX wieku, a Willa (widoczna na zdjęciu na górze), oraz główny gmach Muzeum są jego przykładami.

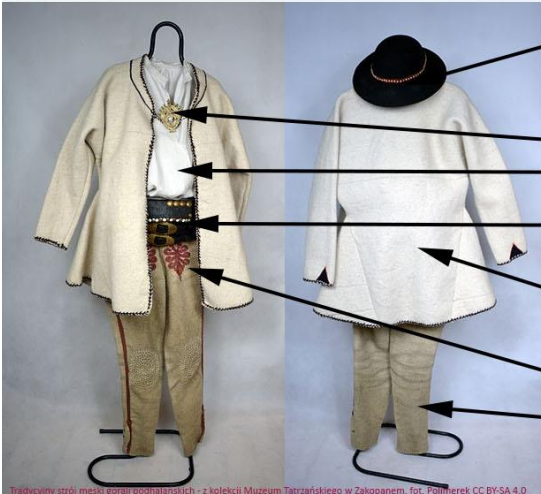
EKSPONATÓW ♦ LUDNOŚCI ♦ GÓRSKICH ♦ ZAKOPIAŃSKIEGO ♦ OBRAZÓW NA SZKLE ♦ MUZEÓW ♦ PODHAŁU ♦ ZBIORY

Ponad chmurami. O Tatrach i stylu zakopiańskim

Zadanie 4

Dopasuj opisy do poszczególnych elementów stroju góralskiego (wpisując odpowiednią literę w odpowiednie miejsca).

Tradycyjny strój podhalański męski Tradycyjny strój męski gór. podhalański - z kolekcji Muzeum Tatrzańskiego w Zakopanem, fot. Polimerek CC BY-SA 4.0		Cucha – męska, wełniana kurtka
Tradycyjny strój podhalański kobiecy Tradycyjny strój kobiecy - z kolekcji Muzeum Tatrzańskiego w Zakopanem, fot. Polimerek CC BY-SA 4.0		Portki – tradycyjne góralskie spodnie
Tradycyjny strój podhalański - dodatki Fot. Piotrus CC BY SA 3.0		Parzenica – wyszywana ozdoba portek
		Szeroki pas skórzany
		Kapelusz – ozdobiony czerwoną taśmą z naszytymi kostkami – pierwotnie były to zęby, kości zwierząt potem muszelki, porcelanki.
		Ciupaga – góralska siekierka, służyła jako czekan w górach, także do obrony przez zwierzętami
		Kierpce – tradycyjne skórzane obuwie przywiązywane za pomocą rzemieni
		Męska koszula
		Spinka – przypinana do męskiej koszuli
		Damska koszula, często pięknie haftowana
		Spódnica
		Gorset – bogato zdobiony haftami, często ze wzorem szarotki – górskiego kwiatu
		Chusta – duża składana w trójkąt i noszona na ramionach, jedwabna to jedwabok.

Ponad chmurami. O Tatrach i stylu zakopiańskim

Zadanie 5

Czym zajmowali się górale? Spróbuj uzupełnić tekst.

Mieszkańcy Podhala hodowali .

G Z A D
A

Gospodyni na Podhalu to gaździna, w gospodarz .

B A
C A

Wypasem owiec zajmował się .

J A U
H S

Pasterz owiec to .

Największym świętem górali było wiosenne, uroczyste wyprowadzenie owiec na hale.

R U
D K E

Ta uroczystość to .

Baca dbał o ich wypas, produkcję serów oraz innych wyrobów z mleka. Słony ser z owczego mleka do tej pory jest najbardziej charakterystycznym produktem Podhala. Taki ser to:

Q OS
PEK

.

Ponad chmurami. O Tatrach i stylu zakopiańskim

Zadanie 6

Uzupełnij tekst zakreślając prawidłowe dokończenie zdania.

Styl zakopiański został wymyślony przez Stanisława **Staszica/Witkiewicza**.

Inspirowany był tradycyjną sztuką i architekturą **Podhala/Mazowsza**.

Budynki, które powstawały zgodnie z założeniami stylu były **drewniane/murowane**.

Przykładem budynku w stylu zakopiańskim może być siedziba jednego z Oddziałów Muzeum Tatrzańskiego **Dworek w Aninie/Willa "Koliba"**.

Styl ten uważano za styl **narodowy/ góralski**.

Budowa obiektów w stylu zakopiańskim uznawana była za manifestację **polskości/zamożności**.

Styl zakopiański można było spotkać **tylko na Podhalu/nawet z dala od gór**.

Zadanie 7

Zaznacz prawidłowe odpowiedzi:

1.												
2.												
3.												
4.												
5.												
6.												
7.												
8.												
9.												
10.												
11.												
12.												

1. Twardy, słony ser, charakterystyczny produkt Podhala.
2. Nadzorował wypas owiec na halach.
3. Ozdobne wzmocnienia góralskich spodni.
4. Region Polski, podnóże Tatr.
5. Tradycyjne góralskie obuwie.
6. Imię twórcy stylu zakopiańskiego.
7. Ich bogaty zbiór znalazł się w zielniku Tytusa Chałubińskiego.
8. Długi łańcuch górski, którego częścią są Tatry.
9. Jedna z przełęczy w Tatrach - Chałubińskiego.
10. Miasto, które bywa nazywane zimową stolicą Polski.
11. Góralskie spodnie.
12. Uroczyste wiosenne wyprowadzenie owiec na hale.

Ponad chmurami. O Tatrach i stylu zakopiańskim

SŁOWNICZEK

PODHALE – region w południowej Polsce u podnóża Tatr.

HALE – Tereny w górach nadające się do wypasu owiec, górskie łąki.

KARPATY – jeden z największych łańcuchów górskich w Europie, ciągnie się przez terytoria ośmiu Państw.

MAŁOPOLSKA – kraina historyczna w Polsce, obejmuje południowo-wschodnią część kraju.

GAZDA – gospodarz na Podhalu.

BACA – osoba kierująca wypasem owiec kilku gazdów.

JUHAS – pasterz owiec, pracownik bacy.

OSCYPEK – twardy, słony, wędzony ser z mleka owiec. Produkt charakterystyczny dla Podhala.

REDYK – uroczyste wyprowadzenie owiec w góry (redyk wiosenny) oraz ich powrót z hal (redyk jesienny).

POLECANE MATERIAŁY

HISTORIA: POSZUKAJ – Tytus Chałubiński

https://www.historiaposzukaj.pl/wiedza,osoby,263,tytus_chalubinski.html

HISTORIA: POSZUKAJ – Makieta domu pod Jedłami

https://www.historiaposzukaj.pl/wiedza,obiekty,707,obiekt_dom_pod_jedlami.html

HISTORIA: POSZUKAJ – Panorama Tatr

https://www.historiaposzukaj.pl/wiedza,obrazy,704,obraz_panorama_tatr.html

TATRZAŃSKIE SZLAKI – Tatry w poezji

<http://www.tatrzańskieszlaki.pl/i/Tatry-w-poezji-143.html>

POLSKA TRADYCJA – Folklor góralski

<https://www.polskatradycja.pl/folklor/regiony/140-folklor-goralski.html>

TATRY – PRZEWODNIK – Klemens „Klimek” Bachleda

<https://www.tatry-przewodnik.com.pl/blog/?klimek-bachleda>

Tatry na starej fotografii

<http://www.jacekptak.nazwa.pl/walery.eljasz.radzikowski.html>

<https://culture.pl/pl/artykul/giewont-bez-krzyza-i-inne-niezwykle-zdjecia-tatr-sprzed-stu-lat>

Zakopane na starych fotografiach

<http://krakow.wyborcza.pl/krakow/56,44425,20171689,zakopianskie-krupowki-te-same-miejsca-dawniej-i-dzis-porownaj.html>

Ponad chmurami. O Tatrach i stylu zakopiańskim

PRAWIDŁOWE ODPOWIEDZI DO ZADAŃ

Zadanie 1 ♦ POLSKA ♦ UKRAINA ♦ CZECHY ♦ SŁOWACJA ♦ AUSTRIA ♦ RUMUNIA ♦ WĘGRY ♦ BOŚNIA

Zadanie 2 ♦ STANISŁAW STASZIC ♦ TYTUS CHAŁUBIŃSKI

Zadanie 3 ♦ MUZEÓW ♦ EKSPONATÓW ♦ ZBIORY ♦ GÓRSKICH ♦ OBRAZÓW NA SZKLE ♦ LUDNOŚCI ♦
PODHALU ♦ ZAKOPIAŃSKIM

Zadanie 4 ♦ E ♦ G ♦ F ♦ D ♦ A ♦ M ♦ L ♦ C ♦ B ♦ J ♦ K ♦ H ♦ I

Zadanie 5 ♦ owce gazda ♦ baca ♦ juhas ♦ redyk ♦ oscypek

Zadanie 6 ♦ Witkiewicza ♦ Podhala ♦ drewniane ♦ Willa "Koliba" ♦ narodowy ♦ polskości ♦ nawet z dala
od gór

Zadanie 7 ♦ 1. OSCYPEK ♦ 2. BACA ♦ 3. PARZENICE ♦ 4. PODHALE ♦ 5. KIERPCE ♦ 6. STANISŁAW ♦ 7.
MCHY ♦ 8. KARPATY ♦ 9. WROTA ♦ 10. ZAKOPANE ♦ 11. PORTKI ♦ 12. REDYK

niepodległa

POLSKA
STULECIE ODZYSKANIA
NIEPODLEGŁOŚCI

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.

NARODOWY
INSTYTUT MUZEALNICTWA
I OCHRONY ZBIORÓW

HISTORIA:
POSZUKAJ

Sfinansowano ze środków MKiDN
w ramach Programu Wieloletniego NIEPODLEGŁA na lata 2017-2021

Ponad chmurami. O Tatrach i stylu zakopiańskim